

EINDTERMEN STEINERPEDAGOGIE (Vlaanderen-België)

WO 61: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kunnen uitgaande van de bewegingen en de stand van de zon bij benadering de windrichtingen bepalen en op basis daarvan een **windroos** tekenen waarop ze de hoofd- en tussenrichtingen kunnen aangeven. (= leerstof VIERDE KLAS)

Dit kan in samenhang met cultuurbeschouwing: noordse mythologie (vier dwergen die de hemelkoepel dragen). Maar ook al eerder komt dit aan bod in de lessen WO in 1e, 2e en 3e klas.

WO 62: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kunnen bij een oriëntatie in de werkelijkheid, op een hen bekende plaats de **windstreken** (hoofd- en tussenrichtingen) aangeven. (= leerstof VIERDE KLAS)

Dit is vooral leerstof vierde klas, maar komt ook eerder aan bod in WO en cultuurbeschouwing. Dit moet voortdurend herhaald worden in 4e, 5e en 6e klas, ook in andere vakken dan aardrijkskunde.

WO 63 * Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kennen het begrip **schaal** en kunnen het gebruiken als eenvoudige verhouding tussen kilometer en centimeter (zie ook W 31). (= leerstof VIERDE OF VIJFDE KLAS)

Dit mag na de periode metend rekenen aan bod komen in de vierde klas, maar is meer op zijn plaats in de vijfde en de zesde klas. Eerst vertrekken van een maat in de realiteit en die op schaal laten omzetten. Dan van de schaaltekening naar de realiteit gaan. Dit zijn aanvankelijk kleine kaarten van eenvoudige voorwerpen. Bijvoorbeeld een grondplan van een bouwwerk met houtblokjes of Legosteentjes.

WO 64: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kennen het begrip **plattegrond** en kunnen die tekenen van de directe omgeving, klas, school of eigen huis. (= leerstof VIERDE KLAS)

Dit is de eerste aanzet om tot het tekenen van kaarten te komen.

WO 65: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kunnen aan elkaar een **bekende weg beschrijven** tussen twee plaatsen in de eigen gemeente of stad of die waar de school gelegen is. Ze kunnen deze reisweg ook aanduiden op een plattegrond. (= leerstof VIERDE KLAS)

Dit kan een opgave zijn in de vierde klas. Maar we moeten er rekening mee houden dat sommige kinderen met de auto naar school komen, of met trein of bus. Dus een opgave kiezen die haalbaar is en dicht in de omgeving van huis of school ligt.

WO 66: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kunnen **hun eigen stad, gemeente of dorp** of die waar hun school gelegen is situeren op een kaart en enkele kenmerkende aardrijkskundige en geschiedkundige aspecten ervan beschrijven. (= leerstof VIERDE KLAS)

Mooie combinatie van aardrijkskunde en geschiedenis, maar ook plantkunde en dierkunde kunnen hierbij betrokken worden. Welke bomen groeien er? Waar woont die kwade hond? Afhankelijk van de schaal van de kaart.

WO 67: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kennen de **hoofdrivieren van België** en kunnen die op de kaart aanduiden. (= leerstof VIERDE KLAS)

Niet alleen de rivieren, ook de belangrijkste zijrivieren, de steden die aan die rivieren liggen en andere gegevens. Dit is een van die interessante opgaven om met de computer te oefenen. Net zoals de hoofdsteden van de provincies, de hoofdsteden van de landen, de vlaggen enz. Veel van deze oefeningen kunnen de kinderen zelf maken op de computer en dan oefenen en/of door anderen laten oefenen. Dit kan zowel met beschrijving als met afbeelding gebeuren. Bijvoorbeeld met het programma Teach2000 (gratis te downloaden van internet).

WO 68: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen kunnen de verschillende **werelddelen, polen, evenaar, keerkringen en zeeën rond Europa** op een wereldkaart aanduiden. (= leerstof VIJFDE of ZESDE KLAS)

In de vijfde klas mag het beperkt blijven tot rond Europa, maar in de zesde klas mag het over de hele wereld gaan. Niet om alle zeeën te kennen, maar om de namen en de plaatsen ervan toch als eens ontmoet en genoteerd te hebben.

WO 69: Aardrijkskunde. Ruimtelijke aspecten. De kinderen hebben een voorstelling van een **wereldkaart** zodat ze in een concrete toepassings situatie een werelddeel kunnen aanduiden. (= leerstof VIJFDE OF ZESDE KLAS)

Dit moet in de vijfde klas aan bod komen, maar kan eerder (om bijvoorbeeld in de vierde klas België op een wereldkaart of wereldbol te kunnen aanduiden). Ook herhalen in de zesde klas.

WO 70: Aardrijkskunde. Politieke aspecten. De kinderen kunnen begrippen zoals **dorp, stad, streek, provincie, land en werelddeel** in een juiste context hanteren. (= leerstof VIERDE KLAS)

Dit is leerstof voor de vierde klas, met herhaling in vijfde en zesde klas. Er mag ook ingegaan worden op wijk, deelgemeente, gehucht. Kanton en arrondissement zeker te sprake brengen in verkiezingsjaren (in vijfde of zesde klas). Waarom? Omdat de stemmen geteld worden per kanton en per (kies)arrondissement en dat horen de kinderen op radio of tv of zien het in de krant.

WO 70 bis: Aardrijkskunde. Politieke aspecten. De kinderen kennen de vier taalgebieden en kunnen de **taalgebieden** bij benadering aanduiden op de kaart van België en weten dat dit gegeven de grondslag vormt voor de wijze waarop België bestuurd wordt. (= leerstof VIERDE KLAS)

Dit is voor de vierde klas met herhaling in vijfde en zesde klas. Verdeling van België in taalgebieden, gewesten: Vlaams Gewest, Waals gewest, Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Verdeling in Gemeenschappen: Vlaamse Gemeenschap, Franstalige Gemeenschap, Duitstalige Gemeenschap.

WO 71: Aardrijkskunde. Politieke aspecten. De kinderen hebben een voorstelling van de kaart van **Vlaanderen en van België** zodat ze in een praktische toepassings situatie de **provincies** en de **provinciehoofdplaatsen** op een kaart kunnen aanduiden. (= leerstof VIERDE KLAS)

Typisch gegeven voor de vierde klas, met herhaling in vijfde en zesde klas. Ook zeer geschikt om op computer te oefenen.

WO 71bis: Aardrijkskunde. Politieke aspecten. De kinderen weten dat de **Vlaamse Gemeenschap** een van de gemeenschappen is van België en dat België deel uitmaakt van de **Europese Unie**. (= leerstof VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)

Vierde klas met herhaling en verdieping in vijfde en zesde klas.

WO 72: Aardrijkskunde. Politieke aspecten. De kinderen kennen de belangrijkste **steden van Europa** en kunnen deze aanduiden op een kaart. (= leerstof VIJFDE KLAS)

Dit is uitermate geschikt om op de computer te oefenen. Niet alleen de belangrijkste steden, maar ook streken en provincies (in Nederland, in Italië) en departementen (in Frankrijk) en Länder (= deelstaten in Duitsland), de staten van de Verenigde Staten, enz.

WO 73: Aardrijkskunde. Politieke aspecten. De kinderen hebben een voorstelling van de **kaart van Europa** zodat ze in een concrete toepassings situatie de betrokken landen op een kaart kunnen aanduiden. (= leerstof VIJFDE KLAS)

Ook een zeer geschikt gegeven om op de computer te oefenen.

WO 74: Aardrijkskunde. Sociaaleconomische aspecten. De kinderen kunnen (exemplarisch) de weg **van grondstof naar consumptieproduct** beschrijven van producten die zij zelf gebruiken. (= leerstof VIJFDE EN ZESDE KLAS)

Dit kan al in de vierde klas aangezet worden door de kinderen te laten onderzoeken welke producten uit België er thuis gebruikt worden. Dan verder zoeken naar de oorsprong van de grondstoffen van die producten. Denk aan typisch Belgische producten en gerechten als chocolade, frieten, stoofvlees, witloof, asperges, glas, staal, aardewerk, enz., maar ook strips als Kuifje (waar speelt het verhaal zich af, van welk materiaal is het album gemaakt ...) Dit kan in de vijfde en zesde klas uitgebreid worden naar de hele wereld. Men moet dus niet per klas blijven hangen bij wat er aan landen behandeld wordt. Dit mag steeds ruimer gaan.

WO 75: Aardrijkskunde. Sociaaleconomische aspecten. De kinderen hebben daarbij aandacht voor:

- het aspect arbeid, loon en **ongelijke verdeling van welvaart**;
- het gegeven dat de **grondstoffen onttrokken worden aan de aarde** of de natuur;
- **de ecologische aspecten van de wijze van productie, distributie en consumptie**;
- de **functie van de handel** (verkoop, winst, verlies, reclame...)
- het geld- en bankwezen.

(= leerstof VIJFDE EN ZESDE KLAS – zie ook wiskunde vierde, vijfde en zesde klas: breuken, procentberekening, regel van drie)

Over de negatieve aspecten van de welvaart moet in de lagere school niet te diep ingegaan worden. Het gaat er veeleer om een positieve houding aan te nemen tegenover de productiemiddelen en een verantwoorde consumptie ervan. Er mag gewezen worden op de negatieve aspecten, maar ze mogen niet overheersen. Het enthousiasme voor wat de mens bereikt op dit vlak moet de boventoon voeren.

WO 76: Aardrijkskunde. Sociaaleconomische aspecten. De kinderen kunnen aan de hand van eenvoudige voorbeelden illustreren dat **de mensen over de hele wereld voor de voorziening in hun behoeften van elkaar afhankelijk zijn**. (= leerstof ZESDE KLAS)

Dit kan aan de hand van enkele voorbeelden duidelijk gemaakt worden. Bijvoorbeeld thee of koffie, katoen (T-shirt, ondergoed, kleding), wol, schoenen, graan, wijn, specerijen, kruiden. Kinderen die met hun ouders op reis geweest zijn in verre landen hebben de gelegenheid gehad om de voeding daar te vergelijken met hier. Denk bijvoorbeeld aan sinaasappelen, citroenen, kiwi's, e.a. Het gaat natuurlijk ook over andere zaken zoals katoen (en de kleding die ermee gemaakt wordt – een T-shirt: waar wordt dat gemaakt?), ijzer, enz.

WO 77: Aardrijkskunde. Sociaaleconomische aspecten. De kinderen kunnen aan de hand van eenvoudige voorbeelden illustreren:

- dat er een **verband bestaat tussen de mens en zijn woonplaats** op aarde;
- dat de mens de mogelijkheden van klimaatomstandigheden en landschap voor zichzelf kan benutten. (= leerstof ZESDE KLAS)

Klimaat en landschap = landbouw. In de tropen zijn er andere landbouwmogelijkheden dan in gematigde of koude streken. Noordelijk halfrond tegenover het zuidelijk halfrond. Import en export van vruchten en groenten (denk bv. aan prinsessenboontjes uit Kenia). Denk ook aan zonne-energie en windenergie e.a.

WO 78: Aardrijkskunde. Sociaaleconomische aspecten. De kinderen brengen respect en begrip op voor de **leefomstandigheden** en **leefwijze** van andere mensen en andere volkeren. (= leerstof VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)

Waarom bijvoorbeeld de oorspronkelijke woonvorm in de tropen beter is dan de daar ingevoerde westerse bouwstijl.

WO 79: Aardrijkskunde. Algemene vaardigheden. De kinderen tonen verwondering, innerlijke betrokkenheid, interesse en respect voor de hen omringende **natuur** en voor natuurfenomenen die in tijd en ruimte verder van hen afstaan. (VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)

WO 80: Aardrijkskunde. Algemene vaardigheden. De kinderen kunnen een **atlas** raadplegen en kunnen daartoe: - het alfabetisch register hanteren (zie TN 07); - eenvoudige kaarten hanteren gebruik makend van windrichting, legende en schaal. (VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)

WO 81: Aardrijkskunde. Algemene vaardigheden. De kinderen kunnen eenvoudige, aan hun niveau aangepaste **bronnen raadplegen** om meer te weten te komen over de natuur en het dagelijkse leven van de mensen in eigen streek, eigen land en elders in de wereld. (VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)

WO 82: Aardrijkskunde. Attitudes. De kinderen tonen verwondering, innerlijke betrokkenheid, interesse en respect voor de hen omringende **natuur** en voor natuurfenomenen die in tijd en ruimte verder van hen afstaan. (VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)

WO 83: Aardrijkskunde. Attitudes. De kinderen tonen verwondering, innerlijke betrokkenheid, interesse en respect ten aanzien van **culturele, maatschappelijke en economische verschijnselen** in hun omgeving en op plaatsen die in tijd en ruimte verder van hen afstaan. (VIERDE, VIJFDE EN ZESDE KLAS)
